

ฟังความ 2 ด้าน

หันขั้วโบราณสถาน'เขายะ-

เมื่อแปลค่าตามหลักหลอน

ฟังความ 2 ด้าน

มทบ.ราชรถสถาน'เขายะลา'

เมื่อเพลงเก่าตามหลอกหลอน

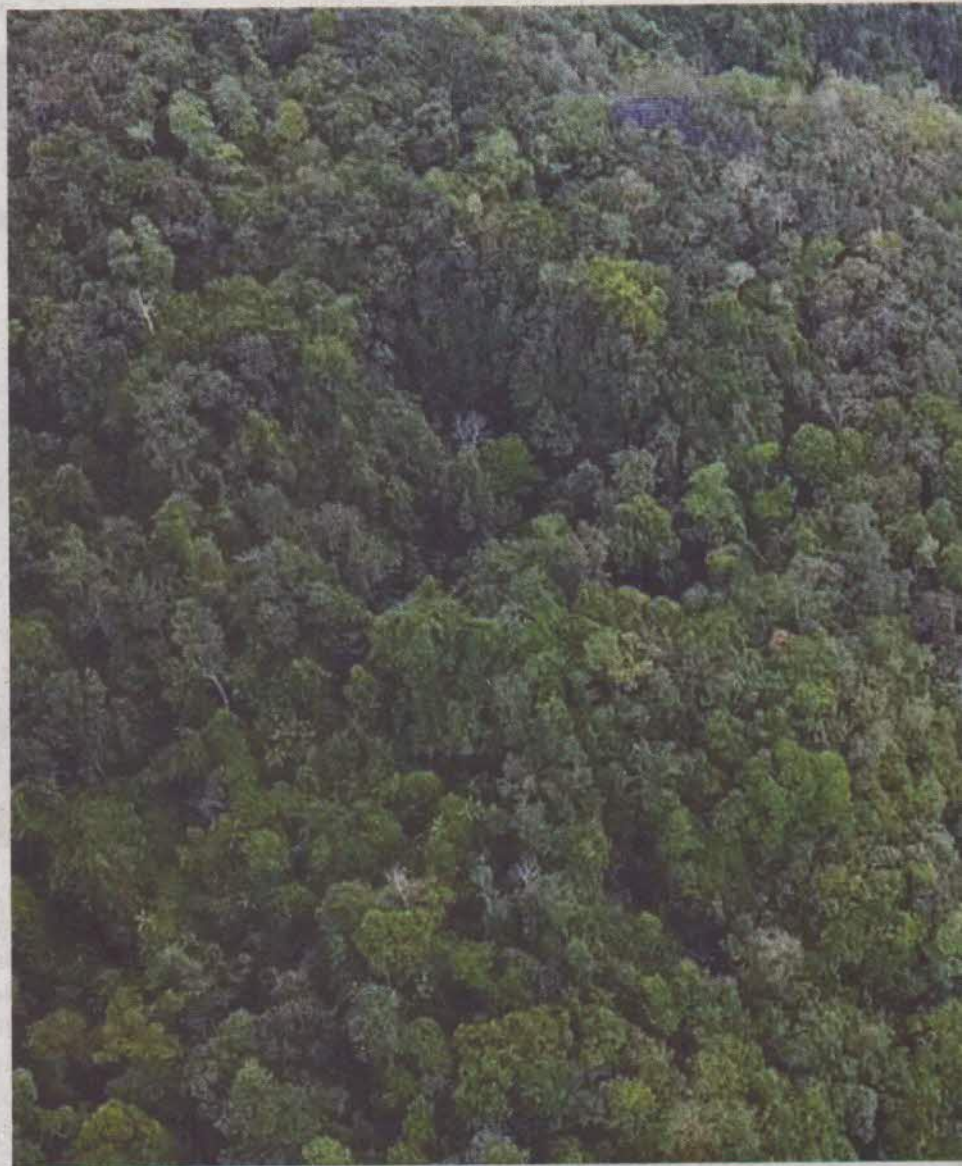
www.facebook.com/ScoopMati ประชาชน

ถ้า ไม่นับโควิด-19 และสถานการณ์การเมืองอันร้อนแรง ก็ไม่มีข่าวใด
ทำคะแนนแข่งประเด็นร้อน “ภาพเขียนสีเขายะลา” ไม่ได้ เมื่อโลก
ออนไลน์เปิดเผยประกาศกรมศิลปากร เรื่องแก้ไขเขตที่ดินโบราณสถานเขา
ยะลา แหล่งภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์อายุหลักพันปี ซึ่งตั้งอยู่ใน
พื้นที่ตำบลลิติก และตำบลยะลา อ.เมือง จ.ยะลา โดยหันพื้นที่จาก 887 ไร่
3 งาน 40 ตารางวา ตามประกาศเดิม เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2544 เหลือ
เพียง 697 ไร่ 75 ตารางวา โดยให้เหตุผลตามปรากฏในราชกิจจานุเบกษา
วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563 ว่าเพื่อผ่อนคลายสภาวะขาดแคลนหินในการทำ
อุตสาหกรรม ที่ถูกสังคมตีความว่า “เอื้อประโยชน์” ต่อการทำเหมืองหิน
ประกาศดังกล่าวยังอ้างเหตุผลด้าน “ความมั่นคง” ที่สร้างความมั่นใจว่า
เกี่ยวข้องกันอย่างไร

นำไปสู่การนัดหมายป้ายประท้วงหน้ากระทรวงวัฒนธรรม เมื่อวันที่ 5
มีนาคมที่ผ่านมา โดย “เครือข่ายประชาชนปกป้องยะลา” จี้ภาครัฐให้เพิกถอน
ประกาศกรมศิลปากรฉบับดังกล่าว พร้อมยื่น 4 ข้อเรียกร้อง อีกทั้งขีดเส้น
ตาย 1 สัปดาห์ ทำ “งานเข้า” อธิบดีกรมศิลปากรคนปัจจุบัน นาม **ประทีป
เพ็งตะโก** คนละคนกับ **อนันต์ ชูโชติ** ผู้ปรากฏชื่อลงนามในเอกสารเมื่อ 30
กันยายน 2562 “วันสุดท้าย” บนเก้าอี้อธิบดีกรมศิลปากร

รุ่งขึ้น กรมศิลปากรจัดทำคำชี้แจงพร้อมแนบแผนที่เขตโบราณสถาน ไม่
เพียงเท่านั้น ยังรีบแอ๊คชั่นด้วยการนัดคุยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในวันที่ 11-12
มีนาคมนี้ คือ คณะกรรมการ (กมธ.) การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และ กมธ.ด้านที่ดิน เน้นอนว่าต้อง
มีหน่วยงานด้าน “ความมั่นคง” ร่วมวงด้วย

สถานการณ์นี้ดูเผินๆ อาจคล้ายคลึงข่าวเก่าๆ ที่เห็นผ่านตาในหน้า
หนังสือพิมพ์ ซึ่งไม่ได้เกินความคาดหมายในประเด็นความขัดแย้งระหว่างกรม
ศิลปากรกับชาวบ้าน ด้วยลักษณะงานที่ต้องเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ คล้ายคลึงกับ
พื้นที่กระทบกระทั่งกันเป็นธรรมดา ทว่า สิ่งที่แตกต่างกันวันวานคือการมา



ฟังความ 2

หินเขตโบราณสถาน

เมื่อแฟล็กดำตามหลอ

ถึงของยุคข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้สิทธิของประชาชน คำว่า “ศิริราช”
ต่ออำนาจรัฐ จึงค่อยๆ ถูกลบจากพจนานุกรมการต่อสู้ภาคประชาชนสังคม

ท้องถื่นคาใจ ไม่เคยคุย ‘ประชาชน’
ถ้าจะคุยก็คุยกับ... ความนี้ใครฟังใจได้?



เมื่อเพลงเก่าตามหลอ

ถึงของยุคข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้สิทธิของประชาชน คำว่า “คีโรราบ” ต่ออำนาจรัฐ จึงค่อยๆ ถูกกลบจากพยานุกรมการต่อสู้ภาคประชาชนลง

ท้องถิ่นคาใจ ไม่เคยคุย‘ประชาชน’ อ้างขาดแคลนหิน-ความมั่นคง‘ฟังไม่ขึ้น’

“การอ้างว่าเพื่อเป็นการผ่อนคลายสภาวะขาดแคลนหินอุตสาหกรรม เพื่อใช้ในการก่อสร้าง และลดการก่อความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากการสร้างสถานการณ์ของกลุ่มคนผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ เครือข่ายประชาชนปกป้องเขาเยลลา ขอเรียนว่า

พื้นที่โบราณสถานดังกล่าวเป็นพื้นที่โบราณสถานที่สำคัญ และอาจเป็นพื้นที่ทางโบราณคดีหินใหญ่หินสุดท้ายในพื้นที่ชายแดนใต้ เมื่อพิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นเหตุผลที่ฟังไม่ขึ้น ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องระเบิดภูเขาในเขตโบราณคดีเพื่อสนองทุนอุตสาหกรรม”

คือคำกล่าวของ วรา จันทร์มณี ตัวแทนเครือข่ายประชาชนปกป้องเยลลา เมื่อครั้งเข้ายื่นหนังสือต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม โดยมี ประสพ เรียงเงิน ผู้ตรวจราชการ วธ. และพนมบุตร จันทรโชติ รองอธิบดีกรมศิลปากร รับเรื่องแทน

วรายังระบุว่า เนื่องจาก พ.ร.บ.แร่ พ.ศ.2560 ก็ได้ระบุไว้ชัดเจนในมาตรา 17 ว่าพื้นที่ที่จะกำหนดให้เป็นเขตแหล่งแร่เพื่อการทำเหมืองต้องไม่ใช่พื้นที่ในเขตโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จึงเห็นได้ชัดเจนว่า การแก้ไขเขตที่ดินโบราณสถานล่าสุดเป็นการกระทำเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อทุนที่จะมาทำอุตสาหกรรมเหมืองหิน ทั้งๆ ที่พื้นที่จังหวัดยะล่ายังมีภูเขาอีกมากมายที่ไม่ได้เป็นพื้นที่โบราณสถาน และไม่ได้อยู่ในเขตพื้นที่หวงห้าม

อีกประเด็นสำคัญที่ตัวแทนเครือข่ายกล่าวถึง คือการไม่ได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ ไม่แม้แต่การที่จะดำเนินการศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อเขตโบราณสถาน ต่อชุมชน ต่อประชาชน และต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับข้อมูลจากปาก โคมุท มอหามัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบันยะลา ที่ให้สัมภาษณ์ “มติชน” ในภายหลังว่า ที่ผ่านมามีหน่วยงานใดทำประชาพิจารณ์ในเรื่องดังกล่าวมาก่อน ทั้งที่โบราณสถานเขาเยลลาคือพื้นที่ซึ่งชาวบ้านหวงห้าม

สมบุญ คำแหง อีกหนึ่งตัวแทนเครือข่ายประชาชน ยังขยี้ปมโดยหยิบยกแง่มุมทางกฎหมายที่ว่า หลังจากที่มีการศิลปากรออกประกาศฉบับนี้ บริษัททำเหมืองแร่สามารถยื่นขอสัมปทานได้ทันที เพราะถือว่าพื้นที่เหล่านี้ไม่ได้อยู่ในเขตโบราณสถานอีกต่อไป สิ่งนี้ที่เครือข่ายต้องการอย่างเร่งด่วนคือ อยากให้กรมศิลปากรยกเลิกคำสั่งนี้ เพราะถ้าไม่ทำ ภูเขาสูงนี้จะถูกขอทำสัมปทานเหมืองแร่และจะไม่สามารถนำกฎหมายฉบับไหนไปล้มล้างได้ เนื่องจากบริษัทตามขั้นตอนของกฎหมายแล้ว โดยทางกลุ่มอาจจะฟ้องร้องกรมศิลปากรได้ เพราะกรมศิลปากรอาจจะเข้าข่ายทำหน้าที่เกินที่ พ.ร.บ.เหมืองแร่ กำหนดไว้ เนื่องจากกฎหมายกำหนดชัดเจนว่าถ้าค้นพบแหล่งโบราณสถาน ไม่สามารถประกาศเป็นแหล่งการทำเหมืองแร่ได้

ยังไม่แนบอีกหนึ่งปม “คาใจ” ที่ว่าเหตุใดอธิบดีกรมศิลปากรคนก่อนจึงตัดสินใจลงนามออกประกาศในวันสุดท้ายของการปฏิบัติราชการ หันดูกระแสโซเชียลก็ร่วมลงชื่อคัดค้านผ่านเว็บไซต์ change.org แม้ไม่ใช่คนในพื้นที่ แต่ลงนามในฐานะคนไทยที่มีใจอนุรักษ์โบราณสถานของชาติ

กรมศิลป์แจง ไม่ใช่‘เพิกถอน’แหล่งโบราณคดี ยืนยันไม่กระทบภาพเขียนสี

ตัดภาพมาที่ฟากฝั่งกรมศิลปากร ที่ร้อนถึง ประทีป เพ็งตะโก อธิบดีกรมฯ ออกมาชี้แจงข้อมูลบางประการ ซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ว่า “ชาวเน็ต” ส่วนหนึ่งเข้าใจผิดไปว่าประกาศดังกล่าวคือการ “เพิกถอน” ภาพเขียนสีเขาเยลลาจากการเป็นโบราณสถาน โดยบริษัทเหมืองแร่สามารถระเบิดภาพเขียนสี



ทั้งได้อย่างไม่ผิดกฎหมาย แต่ที่จริงแล้ว ประกาศที่ว่าเป็นคือการประกาศแก้ไขเขตที่ดินโบราณสถานโดยรอบภาพเขียนสีเขาเยลลา โดยภาพเขียนสีเขาเยลลา ยังคงสภาพเป็นโบราณสถานเหมือนเดิม และได้รับการปกป้องตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504

อธิบดีกรมศิลป์ยังอธิบายด้วยว่า นี่ไม่ใช่การเปลี่ยนพื้นที่โบราณสถานให้เป็นแหล่งสัมปทานเหมืองหิน เนื่องจากพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งสัมปทานเดิมอยู่ก่อนแล้วไม่ต่ำกว่า 20 ปี ก่อนที่จะมีการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน และบริเวณดังกล่าวไม่ใช่ตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งภาพเขียนสีแต่อย่างใด

ส่วนกระแสข่าวการสัมปทานแร่หินในบริเวณใกล้เคียง มีผลทำให้ภาพเขียนสีเขาเยลลาเสียหายไปแล้วหนึ่งจุดนั้น ผลจากการตรวจสอบ โดยสำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เขต 1 สงขลา พบว่าการพังทลายดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2551 จากการร่อน และการกัดเซาะของน้ำใต้ดิน ทำให้รอยแตกขยายกว้างขึ้น ประกอบกับบริเวณเชิงเขามีลักษณะเป็นโพรง รวมถึงการทำเหมืองในอดีตด้วยวิธีแบบโบราณที่มีมาก่อนการให้ประทานบัตร ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมการพังทลาย โดยไม่เกี่ยวข้องกับสัมปทานเหมืองหินที่อยู่โดยรอบ

และสุดท้าย เหตุผลการประกาศแก้ไขเขตที่ดินมีที่มาจาก การ “ขอความร่วมมือ” ของหน่วยงานภาครัฐ ถึง 5 หน่วยงาน ได้แก่ 1.กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ค่ายสิรินธร อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี 2.ศูนย์อำนวยการบริหารส่วนจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3.กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม 4.จังหวัดยะลา 5.สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล

“ในครั้งนั้นกรมศิลปากรพิจารณาแล้วเพื่อเหตุผลด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และความมั่นคงของประเทศ จึงพิจารณาให้ความร่วมมือ โดยการพิจารณาแก้ไขเขตที่ดินดังกล่าวยังอยู่ในเกณฑ์ที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อแหล่งศิลปกรรมภาพเขียนสีเขาเยลลาแต่อย่างใด” อธิบดีกรมศิลป์ระบุ

ภูเขาศักดิ์สิทธิ์ ชีวิต และบริบททางโบราณคดี

จากคำชี้แจงของอธิบดีกรมศิลป์มีประเด็นสำคัญที่จริงๆ แล้วถูกตั้งคำถามมาก่อนหน้านั้น นั่นคือ ถึงแม้เขตโบราณสถานเดิมที่ถูกหันออกไป ไม่พบภาพเขียนสี หรือหลักฐานทางโบราณคดีเลยจริงๆ แต่ภาพรวมของภูมิทัศน์ แหล่งโบราณคดีนั้นจะถือว่าถูกลดทอนความสำคัญลงหรือไม่ ดังข้อมูลที่ ผศ.พิพัฒน์ กระแจะจันทร์ อาจารย์คณะศิลปศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์ ระบุ

ไว้ตั้งแต่ก่อนเกิดการประท้วงเสียด้วยซ้ำ

“ผมไม่เคยไปที่นั่น รู้แต่ว่าเขาเยลลา เห็นได้จากภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ ที่สำคัญด้วยคือมีภาพโซดงช้างที่หายาก เยลลามีช้างมาแล้วช้านาน แล้วยังเป็นชื่อยุคภาพเขียนพวกนี้ได้แน่นอน อาจจะเคยเลย ดังนั้น จึงมีความสำคัญเป็นอันดับ

แม้พอเข้าใจได้ว่าทำไมกรมศิลปากรโบราณสถานจากการขอความร่วมมือแห่ง แต่การระบุว่าการพิจารณาแก้ไขกระทบต่อแหล่งศิลปกรรมภาพเขียนสี เครื่องหมายคำถาม ทั้งยังชวนให้นึกถึง โพธิ์สัตว์ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเคยมีการคัดค้าน 2559 เพราะห่วงเรื่อง “แรงสั่นสะเทือน” ครั้งนั้นนอกจากชาวบ้าน ก็มี รศ.ดร.รุ่งโรจน์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี ม.บูรพา เน้นย้ำความสำคัญจนเป็นข่าวใหญ่ที่ส่ง

เช่นเดียวกับ รศ.ดร.ประภัสสร ซึ่งให้ความเห็นในประเด็นเขาเยลลานั้น สะท้อนจากการทำเหมืองหินจะกระทบกันเขตไว้แล้วในตอนแรกก่อนที่จะมีการเปิดโบราณคดีจะเป็นไปตามหลักวิชาการ คือแหล่งโบราณคดีโดยตรง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงต้องมีผลกระทบอย่างแน่นอนตามลักษณะเขตนั่นยังไม่แนใจ

ยังไม่แน “ความรู้สึก” ของชาวบ้านในเองแน่นยำ เรียกร้อง ไปจนถึงตัดฟอสซิลของมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่น เมื่อเกิดเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อไม่กระทบถึงเอกสารถูกเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์เรียกร้องของ วรา จันทร์มณี ตัวแทนเครือข่ายมีประเด็นน่าสนใจที่ว่า ขอให้ “เร่งสำรวจในพื้นที่ภูเขาที่ตกค้าง โดยคำนึงถึงความ



ความ 2 ด้าน

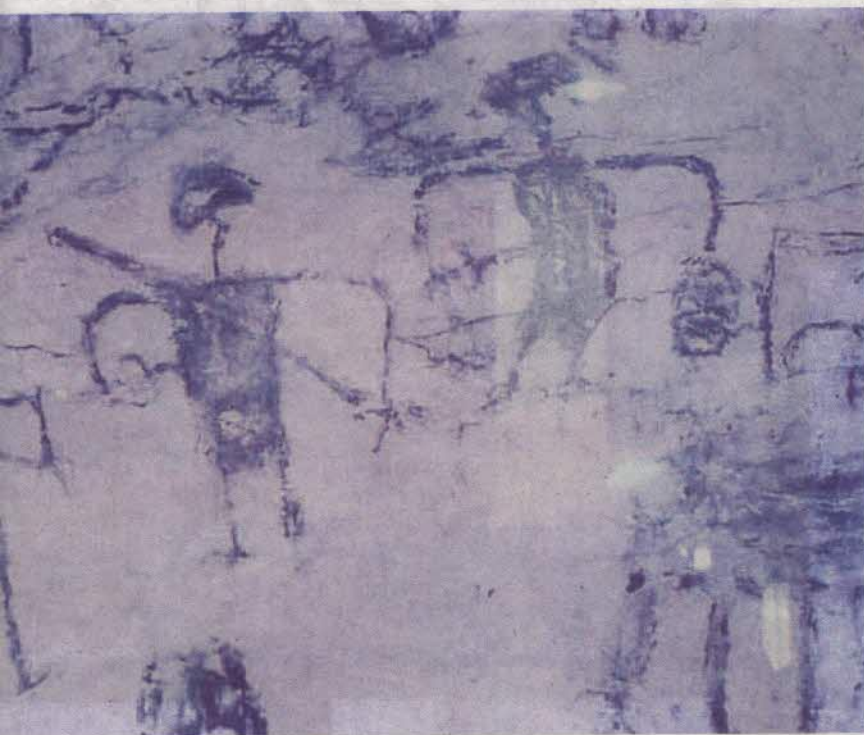
นสถาน‘เขายะลา’

าตามหลอกหลอน

โบราณคดีในภาพรวม” และ “ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องอนุรักษ์คุ้มครองแหล่งโบราณสถานโบราณคดี เพื่อให้เกิดการปกป้องคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป”

แปลเก่าเผ้าหลอน ขาดสื่อสาร-ส่วนร่วมสังคม

ตามหลอกหลอน



ศที่วณคือการประกาศแก้ไข
ลา โดยภาพเขียนสีเขยละ
ได้รับการปกป้องตามพระราช
เทศสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504
เปลี่ยนพื้นที่โบราณสถานให้
ดังกล่าวเป็นแหล่งสัมปทาน
ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณ
แหล่งภาพเขียนสีแต่อย่างใด
อันใกล้เคียง มีผลทำให้ภาพ
จากการตรวจสอบ โดย
ร 1 สงขลา พบว่าการ
เลื่อน และการกัดเซาะของ
กับบริเวณเชิงเขามีลักษณะ
แบบโบราณที่มีมาก่อนการให้
โดยไม่เกี่ยวข้องกับสัมปทาน

ที่ดินมีที่มาจาก การ “ขอความ
ได้แก่ 1.กองอำนวยการรักษา
อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
ภาคใต้ 3.กรมอุตสาหกรรมพื้น
4.จังหวัดยะลา 5.สำนักงาน

เหตุผลด้านเศรษฐกิจ การ
พิจารณาให้ความร่วมมือ โดย
งานที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อ
” อธิบดีกรมศิลปากร

บททางโบราณคดี

สำคัญที่จริงๆ แล้วถูกตั้งคำถาม
เดิมที่ถูกห่อออกไป ไม่พบ
จริงๆ แต่ภาพรวมของภูมิทัศน์
สำคัญลงไปหรือไม่ ดังข้อมูล
ศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์ ระบุ

ไว้ตั้งแต่ก่อนเกิดการประท้วงเสียด้วยซ้ำว่า เขยละถือเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์
“ผมไม่เคยไปที่นั่น รู้แต่ว่าเขยละเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญมาก ดัง
เห็นได้จากภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ที่พบตามเพิงผาดลุดภูเขา และ
ที่สำคัญด้วยคือมีภาพโขลงช้างที่หาไม่ได้แล้วในภาคใต้และเป็นหลักฐานว่า
เขยละมีช้างมาแล้วช้านาน แล้วยังเป็นช้างเลี้ยงอีกต่างหาก ดังนั้น ถ้ากำหนด
อายุภาพเขียนพวกนี้ได้แน่นอน อาจจะเป็นหลักฐานการเลี้ยงช้างที่เก่าแก่มาก
เลย ดังนั้น จึงมีความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ”

แม้พอเข้าใจได้ว่าทำไมกรมศิลปากรต้องตัดสินใจ หรือจำใจ หันเขต
โบราณสถานจากการขอความร่วมมือโดยหน่วยงานภาครัฐด้วยกันถึง 5
แห่ง แต่การระบุว่าการพิจารณาแก้ไขเขตโบราณสถานครั้งนี้ จะไม่ส่งผล
กระทบต่อแหล่งศิลปกรรมภาพเขียนสีเขยละลานั้น เป็นประเด็นที่อาจต้องใส่
เครื่องหมายคำถาม ทั้งยังชวนให้นึกถึงกรณีภาพสลักยุคทวารวดีในถ้ำพระ
โพนสีวัด จังหวัดสระบุรี ซึ่งเคยมีการคัดค้านการ “ระเบิดหิน” มาแล้วเมื่อปี
2559 เพราะห่วงเรื่อง “แรงสั่นสะเทือน” ที่อาจมีผลต่อภาพสลักดังกล่าว โดย
ครั้งนั้นนอกจากชาวบ้าน ก็มี รศ.ดร.รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง อาจารย์ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี ม.ศิลปากร ลงพื้นที่ปั่นปายถ้า ออกโรง
เน้นย้ำความสำคัญจนเป็นข่าวใหญ่ที่สังคมไทยหันมอง

เช่นเดียวกับ รศ.ดร.ประกฤษณ์ ชูวิเชียร อาจารย์ในสังกัดเดียวกัน
ซึ่งให้ความเห็นในประเด็นเขยละลานั้นว่า ส่วนตัวไม่ทราบว่าเขาจะมีแรงสั่น
สะเทือนจากการทำเหมืองหินจะกระทบกับภาพเขียนสีหรือไม่ แต่หากมีการ
กันเขตไว้แล้วในตอนแรกก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลง เชื่อว่าการกันเขตของนัก
โบราณคดีจะเป็นไปตามหลักวิชาการ คือระยะทางจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อ
แหล่งโบราณคดีโดยตรง เมื่อมีการเปลี่ยนเขตใหม่ซึ่งลดขนาดเข้ามา เชื่อว่า
จะต้องมีผลกระทบอย่างแน่นอนตามลักษณะที่ควรจะเป็น แต่ส่วนของรายละเอียดนั้นยังไม่แน่ใจ

ยังไม่แน่ “ความรู้สึก” ของชาวบ้านในฐานะเจ้าของพื้นที่ ซึ่งกรมศิลปากร
เองเน้นย้ำ เรียกร้อง ไปจนถึงติดต่อสั่งกรมเรียกมาให้รัก ห่วงแทน เห็นคุณค่า
ของมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่น เมื่อเกิดสถานการณ์นี้ขึ้นย่อมถูกตั้งคำถาม
เป็นธรรมดา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อไม่มีการหารือหรือบอกเล่ากับชาวบ้าน
กระทั่งเอกสารถูกเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา ซึ่งต้องย้อนมาที่ข้อ
เรียกร้องของ วรา จันทร์มีน ตัวแทนเครือข่ายประชาชนปกป้องยะลา โดย
มีประเด็นนำเสนอไว้ว่า ขอให้ “เร่งสำรวจและประกาศเขตที่ดินโบราณสถาน
ในพื้นที่ภูเขาที่ตกค้าง โดยคำนึงถึงความเป็นย่านกลุ่มเขาแหล่งโบราณสถาน

โบราณคดีในภาพรวม” และ “ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วน
ร่วมในการปกป้องอนุรักษ์คุ้มครองแหล่งโบราณสถานโบราณคดี เพื่อให้เกิด
การปกป้องคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป”

แผลเก่าเฝ้าหลอน ขาดสื่อสาร-ส่วนร่วมสังคม เปิดปม‘พ.ร.บ.โบราณสถาน’

แน่นอนว่า สถานการณ์นี้ไม่ใช่ครั้งแรกที่เกิดวิวาทะ ทว่า ตลอดระยะเวลา
อันยาวนานในประวัติศาสตร์การก่อตั้งกรมศิลปากรตั้งแต่วันแรก จนถึงวันนี้ที่
จะครบรอบ 109 ปี เตรียมพร้อมแต่ไทยเฉลิมฉลอง ก็มีปัญหามากมาย
ให้อธิบติและข้าราชการกรมศิลปากรต้องแก้ไข้แ่งกันเป็นระยะๆ ไม่ว่าจะเป็น
เพนียดคล้องช้าง พระนครคีรีอยุธยา ที่แม้มีหลักฐานชัดเจนว่ากรมศิลปากรจะ
ถูกต้อง แต่ขัดแย้ง “ภาพจำ” ที่คุ้นเคย, พระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ที่ถูก
มองว่าซ่อมมาซ่อมไปทำให้อาณาโพชน ต้องเปิดแถลงชี้แจงกันนานใหญ่ ตาม
ท้ายด้วยเสนาและนิทรรศการที่ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
ยืนยันว่าก่อนบูรณะมีการศึกษาอย่างดี แต่สิ่งที่พลาดตามการวิเคราะห์ของนัก
วิชาการหลายรายซึ่งเห็นตรงกัน ก็คือการไม่ได้มีส่วนร่วมของประชาชน แม้ใน
ช่วงหลัง เห็นได้ชัดว่ากรมศิลปากรปรับตัวอย่างต่อเนื่อง แต่อาจยังไม่เพียงพอ

และกรณีเขยละก็เป็นอีกหนึ่งครั้งที่ต้องจดจารไว้ในรายการข้อขัดแย้ง
ซึ่งแม้ที่ผ่านมามีเหมือนมี “บทเรียน” มากมาย แต่ไม่วายเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเกิด
จากทัศนคติเดิม หรือจากปัจจัยอื่นใด แต่แผลเก่าในด้านขาดการสื่อสารและ
เปิดให้สังคมมีส่วนร่วมก็ยังคงเวียนมาหลอกหลอน ไม่เพียงกรมศิลปากร
หากแต่รวมถึงหน่วยงานภาครัฐเกือบทั้งหมด

เราจึงเห็นความขัดแย้งในการก่อสร้าง “ทางเรียบเจ้าพระยา” ที่สุดท้าย
ถึงขั้นขึ้น “ศาลปกครอง”

สำหรับประเด็นกฎหมาย มีข้อมูลและความเห็นน่าสนใจจากรายงาน
เรื่อง “ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณ
สถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504”
โดย บัณฑิต ถึงลาภ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตรผู้พิพากษา
ผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 14 ของวิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม
สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม เผยแพร่เมื่อ พ.ศ.2558

รายงานดังกล่าวศึกษาความขัดแย้งระหว่างกรมศิลปากรกับท้องถิ่นในแง่
กฎหมาย โดยระบุว่า พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลป
วัตถุ พ.ศ.2504 ใช้บังคับมาค่อนข้างนาน ไม่ค่อยได้รับการปรับปรุงแก้ไขเท่า
ที่ควรเป็น บทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องสภาพเศรษฐกิจสังคมปัจจุบัน
โดยเฉพาะบทบัญญัติที่ให้อำนาจอธิบดีกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนและ
กำหนดขอบเขตโบราณสถาน ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งเนื่องๆ นอกจากนี้ การ
ฟ้องถ่ายอำนาจอหน้าที่การอนุรักษ์ การจัดการโบราณสถานจากกรมศิลปากรไป
ยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ยังไม่มีความชัดเจน เพราะตีความ
ทั้งในแง่กฎหมาย และการบริหารจัดการ ซึ่งควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ข้อความตอนหนึ่ง ว่า
“(พ.ร.บ.โบราณสถาน 2504 แก้ไขเพิ่มเติม 2535) ให้อำนาจอธิบดีกรม
ศิลปากรในลักษณะผูกขาดความเป็นโบราณสถานและการอนุรักษ์บริหาร
จัดการโบราณสถานไว้แต่เพียงผู้เดียว ข้าราชการส่วนใหญ่ในกรมศิลปากร
มองว่าตนเองเป็นผู้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการอนุรักษ์บริหารจัดการ
โบราณสถาน ประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้ หรือรู้น้อยกว่าตน จึงไม่พร้อมที่จะรับ
แนวคิดใหม่ๆ โดยเฉพาะการอนุรักษ์และการบริหารจัดการโบราณสถานสมัย
ใหม่ และไม่พร้อมที่จะเปิดกว้างให้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรต่างๆ...”

บัณฑิต ถึงลาภ ยังสรุปไว้ในตอนท้ายของรายงาน โดยเน้นย้ำประเด็น
การส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งก็เป็น
ประเด็นที่พูดกันมานานแสนนานจนแทบกลายเป็นนิทานปรัมปรา

ส่วนปมร้อนเขยละจะจบอย่างไร ต้องติดตามอย่างไม่กะพริบตา
และไม่หรีดมองเพียงข้างเดียว

พันธุ์ทิพย์ธีระเนตร